

Пасічник В. А.,

начальник відділу макроекономічного аналізу

Департаменту макроекономічного прогнозування

Міністерства фінансів України

ВПЛИВ БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА УТВОРЕННЯ ТА РОЗПОДІЛ ДОХОДУ ОСНОВНИХ СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ

Бюджетно-податкова політика, розкриваючи економічний зміст, являє собою сукупність заходів держави у сфері регулювання бюджетних доходів та витрат з метою цілеспрямованого впливу на соціально-економічний розвиток країни. Таким чином, це політика держави у сфері оподаткування та державних витрат. Держава регулює сукупний попит і валовий національний дохід за допомогою державних витрат, трансфертних виплат та оподаткування. Основою бюджетно-податкової або фіскальної політики є бюджет. Бюджет необхідний для досягнення макроекономічної стабільності та збалансованості.

В умовах існування різних форм власності фінансово-бюджетна політика спрямована на діяльність держави у сфері оподаткування та формування доходів і витрат бюджету. Завдяки засобам, які використовуються для реалізації її заходів та завдань, вона справляє суттєвий вплив на економічний та соціальний стан країни. Насамперед, це відбувається за допомогою таких інструментів фіскальної політики, як оподаткування та фінансування бюджетних витратків (інвестиційного та соціального характеру). Від рівня отриманих державою доходів залежить, чи зможе вона профінансувати капіталовкладення в державний сектор, підтримувати інфраструктуру та забезпечити належний рівень соціального захисту, послуг системи охорони здоров'я, освіти та виконати боргові зобов'язання.

Проблема оптимального перерозподілу валового національного доходу через бюджет, а отже і впливу бюджетно-податкової політики на розвиток економіки є актуальною на сучасному етапі економічного розвитку України. Питання визначення впливу бюджетної та податкової політики на соціально-економічний розвиток країни відображено в наукових працях В. М. Федосова, О. Д. Василика, І. Я. Чугунова, Д. В. Полозенка, Ц. Г. Огня, І. О. Лютого, В. М. Опаріна, А. Г. Гончарука та ін. Поряд з цим недостатньо уваги приділено аналізу впливу змін фіскальної політики на утворення та використання доходу за інституційними секторами економіки.

Отже, мета статті – з'ясувати, яким чином зміна бюджетно-податкової політики впливає на утворення, перерозподіл і використання доходу, а також нагромадження капіталу в таких основних секторах економіки, як *нефінансові корпорації та домогосподарства*.

Питанням оптимального перерозподілу валового національного доходу, що створюється в економіці, якраз і займається держава, використовуючи різні методи та інструменти, які й дістали назву державного регулювання.

Державне регулювання може здійснюватися в економічному і соціальному напрямках.

Розглянемо **економічний напрямок**. Економічне регулювання може здійснюватися прямими та непрямими методами. До *прямих методів* можуть належати законодавчі та інші нормативні акти, які безпосередньо регулюють “правила гри” всіх учасників економічних відносин – держави, суб’єктів господарювання, населення. Саме цими системами визначаються ставки податків, інших зборів, механізм їх стягнення, відповідальність за порушення цих “правил гри”. Такі акти є основою господарської діяльності.

До *непрямих методів* належать дії державних органів щодо перерозподілу бюджетних ресурсів, визначення складових бюджетних ресурсів, основні напрямки їх використання.

Важливе значення має бюджет і для **соціального напрямку**. Це досягається згідно із законодавчо закріпленим механізмом в кожній конкретній державі. В залежності від особливостей державного устрою, національних традицій, правлячої коаліції партійних об’єднань, рівня економічного розвитку держави та інших факторів – бюджетом утримується соціальна сфера: наука, культура, спорт, охорона здоров’я, освіта, допомога інвалідам, пенсіонерам тощо.

Досягти оптимального співвідношення між економічним та соціальним напрямами – означає задовольнити інтереси всіх соціальних груп населення. Як правило, повною мірою це питання не вирішено в жодній країні світу, і тому можна говорити лише про задоволення потреб більшої частини суспільства.

Бюджет як інструмент фіскальної політики здійснює суттєвий вплив на ефективність перерозподілу доходу, створеного в економіці між її секторами.

Згідно із Системою національних рахунків (СНР), яка прийнята міжнародними організаціями в 1993 р., залежно від головних цілей, функцій та структури економіки всі інституційні одиниці, що є резидентами країни, об’єднуються у *п’ять секторів економіки*: нефінансові корпорації, фінансові корпорації, сектор загального державного управління; домашні господарства та некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства¹.

Сектори нефінансових та фінансових корпорацій разом утворюють корпоративний сектор економіки. У нефінансовому секторі створюється більше 90 % валової доданої вартості (ВДВ) усього корпоративного сектора.

У цьому дослідженні проводиться аналіз впливу бюджетно-податкової політики на сектор нефінансових корпорацій та сектор домогосподарств, оскільки разом вони створюють більше 80 % ВДВ, виробленої в Україні.

До **сектора нефінансових корпорацій** входять інституційні одиниці, основною діяльністю яких є виробництво ринкових товарів чи надання нефінансових послуг. Сектор нефінансових корпорацій об’єднує такі *підсектори*:

---

¹Про затвердження Класифікації інституційних секторів економіки України : наказ Державного комітету статистики від 18.04.2005 № 96.

державні нефінансові корпорації, приватні нефінансові корпорації та нефінансові корпорації під іноземним контролем. Відповідно частка ВДВ, яку формують зазначені підсектори, у загальній ВДВ, створеній сектором нефінансових корпорацій, у 2006 р. була такою: 22,4, 56 та 21,6 %. Слід наголосити на зростанні за останні роки частки ВДВ підсектора нефінансових корпорацій, що перебувають під іноземним контролем.

Домогосподарством вважається сукупність осіб, які спільно проживають в одному житловому приміщенні або його частині, забезпечують себе всім необхідним для життя, ведуть спільне господарство, повністю або частково об'єднують та витрачають кошти. Домогосподарство може складатися з однієї особи². Сектор домашніх господарств у межах його економічної діяльності поділяється на такі *підсектори*: найманих працівників, роботодавців, самостійно зайнятих працівників, одержувачів доходу від власності та трансфертів. Частка ВДВ, яку формують зазначені підсектори, у загальній ВДВ, створеній сектором домогосподарства у 2006 р., була відповідно такою: 23,1, 14,8, 43,4 та 18,6 %. Останніми роками суттєво зросла частка ВДВ самостійно зайнятих працівників.

Держава, використовуючи такі бюджетні важелі, як ставки податків, надання кредитів, процентні ставки, субсидування, бюджетний контроль та штрафні санкції, має вагомий вплив на нефінансовий сектор та сектор домогосподарств. Розділимо на дві стадії формування доходу у зазначених секторах і проаналізуємо, як впливає фіскальна політика на нього.

Перша стадія – виробництво, утворення та перерозподіл доходу.

У *нефінансовому секторі* виробляється близько 66 % від ВДВ, яка створюється економікою України. Упродовж останніх років ця величина є сталою, при цьому відсоток оплати праці найманих працівників сектора до всієї по економіці дещо зменшується (до 69,4 % у 2006 р.) (табл. 1).

Однак зовсім інша ситуація з часткою *оплати праці* у ВДВ, створеній у нефінансовому секторі. Так, маючи 55 % у 2003–2004 рр., вона стрімко зросла у 2005 р. – до 61 %. Таке істотне збільшення оплати праці насамперед пов'язано зі зміною бюджетної політики у бік зростання соціальних стандартів. Бюджетна політика була орієнтована на стимулювання зростання прискореними темпами доходів населення та споживчого попиту. Так, мінімальна заробітна плата в середньорічному вимірі збільшилася у 2005 р. на 39,2 % (до 300,3 грн), що значно перевищило її зростання за 2004 р. (15,4 %). На кінець 2005 р. рівень мінімальної заробітної плати становив 332 грн. Відповідно прискореними темпами зросла середньорічна заробітна плата в цілому по економіці – на 36,7 % (до 806,2 грн). Загалом реальне зростання доходів населення у 2005 р. становило 23,9 %. У 2006 р. частка оплати праці у ВДВ скоротилася до 60 %, при цьому зростання мінімальної заробітної плати у середньорічному вимірі уповільнилося до 21,4 %, або до 364,6 грн. На кінець 2006 р. рівень мінімальної заробітної плати склав 400 грн. Відповідно, уповільнилося зростання середньорічної заробітної плати в цілому

²Про Всеукраїнський перепис населення : закон України від 19.10.2000 № 2058-III.

Таблиця 1

Виробництво, утворення та перерозподіл доходу нефінансового сектора економіки

Показник	2001		2002		2003		2004		2005		2006	
	млрд грн	% до всього по економіці	млрд грн	% до всього по економіці	млрд грн	% до всього по економіці	млрд грн	% до всього по економіці	млрд грн	% до всього по економіці	млрд грн	% до всього по економіці
Валова додана вартість	122,6	67,9	133,2	66,2	159,3	66,3	206,2	65,9	256,6	66,0	311,1	65,9
Чиста* оплата праці найманих працівників	-65,8	76,1	-77,5	75,2	-88,4	72,3	-113,5	72,1	-156,3	72,2	-186,5	69,4
Чистий дохід від власності	-10,3	-	-11,8	-	-15,0	-	-19,8	-	-30,3	-	-40,5	-
Чисті податки, пов'язані з виробництвом, та поточні податки на доходи, майно тощо	-12,5	55,4	-11,3	48,1	-14,9	49,4	-17,1	52,1	-23,6	53,4	-25,1	48,0
Чисті внески на соціальне страхування, соціальні допомоги та поточні трансферти	-2,6	-	-3,6	-	-4,5	-	-4,7	-	-4,9	-	-5,6	-

* Термін "чистий" означає різницю між отриманими та сплаченими платежами сектора.

Розраховано за даними статистичних бюлетенів "Національні рахунки України" за 2001–2006 рр.

по економіці – до 29,1 %, або до 1041 грн. Реальне зростання доходів населення у 2006 р. становило 11,8 %.

Частка валового прибутку, отриманого нефінансовими корпораціями у ВДВ цього сектора, маючи тенденцію до зростання у 2002–2004 рр., скоротилася у 2005 р. на 6 відсоткових пунктів – до 38,4 %, а у 2006 р. дещо зросло – до 39,6 %. При цьому частка поточних податків на доходи та майно збільшилася у 2005 р. порівняно з 2004 р. на 1,1 відсоткового пункту – до 8,6 %, а у 2006 р. знову повернулася до попереднього рівня – 7,6 %.

Зміна зазначених тенденцій у 2006 р. відбулася за рахунок проведення урядом більш стимулюючої бюджетно-податкової політики, зокрема і за рахунок зменшення нарахувань у фонд оплати праці (з 37,2 до 36,2 %), скорочення збору з купівлі-продажу безготівкової валюти (з 1,5 до 1,3 %), а також збільшення капітальних видатків бюджету (з 12,8 до 14 % від всіх видатків бюджету).

Після прискореного економічного зростання у 2003–2004 рр. (9,6 та 12,1 % відповідно) темпи реального зростання ВВП у 2005 р. суттєво уповільнилися – до 2,7 %. В умовах погіршення основних макроекономічних показників необхідність фінансування значних соціальних зобов'язань держави обумовила збільшення рівня перерозподілу валового внутрішнього продукту через зведений бюджет – до 32,1 % від ВВП, або на 2,7 відсоткового пункту більше порівняно з попереднім роком.

Однак уже в 2006–2007 рр. темпи економічного зростання знову прискорилися – до 7,6 та 7,3 % відповідно, незважаючи на подорожання вартості проміжного споживання, у тому числі й імпортного природного газу. Це відбулося за рахунок зростання цін на українську експортну продукцію на світових ринках та суттєвого розширення внутрішнього споживчого попиту.

Соціалізація бюджету за останні роки призвела до негативних наслідків через те, що вітчизняна економіка виробляє переважно сировину і товари виробничого призначення. Зростання ж внутрішнього споживчого попиту спричинило збільшення імпорту і погіршення зовнішньоторговельного балансу³.

В економічній науці існує два обґрунтованих підходи до проведення бюджетної політики шляхом спрямування коштів на соціальні, споживчі потреби або на збільшення державних інвестицій. Як свідчить світовий досвід, обидва ці підходи є ефективними, один із соціальної точки зору, другий – з економічної. Проведення першого варіанта потребує значного перерозподілу ВВП через бюджет та позабюджетні фонди, а це, у свою чергу, призводить до зростання загального рівня податків та обов'язкових платежів, тим самим зменшуючи стимули до розширення виробничих потужностей та негативно впливаючи на конкурентоспроможність економіки країни. Наприклад, у Фінляндії, Франції та Швеції питома вага видатків сектора

³ Гончарук А. Г. Вплив бюджетної політики на розвиток національної економіки / А. Г. Гончарук // *Фінанси України*. – 2006. – № 12. – С. 33–39.

загальнодержавного управління у ВВП становить 51, 56 та 58 % відповідно⁴, при цьому податки та внески щодо обов'язкового соціального страхування у відсотках до ВВП складають у Фінляндії – 44,3, Франції – 43,7 %⁵. Однак економіки цих країн демонструють незначні темпи економічного зростання – у межах від 1,5 до 3 %⁶. Другий варіант передбачає невелику, з позиції перерозподілу, частку державних видатків у ВВП (наприклад, Південна Корея – 21,4, Китай – 29,8, США – 35 %). Податки та внески щодо обов'язкового соціального страхування у відсотках до ВВП становлять у Китаї – 15,1, Південній Кореї – 24,6 %. Економіки цих країн демонструють темпи економічного зростання у межах від 7 до 10 %.

Питанню ефективного перерозподілу створеного доходу в економіці присвятили свої дослідження багато економістів. Особлива увага приділяється впливу нерівномірності у розподілі доходів на економічне зростання. Результати наукових розвідок свідчать, що швидкого зростання економіки в країнах зі значним рівнем соціального розшарування, як правило, не спостерігається. Нерівність у розподілі національного доходу не сприяє економічному зростанню, адже занадто велика кількість бідного населення сподівається на державну підтримку через збільшення бюджетних асигнувань соціального спрямування. За таких умов уряд змушений збільшувати податкове навантаження. Таким чином, економічне зростання уповільнюється. Однак чіткого механізму впливу нерівності у перерозподілі доходу на економічне зростання *не існує*. Не завжди більша нерівність у доходах призводить до більшого перерозподілу національного доходу, так само як і менша територія держави не завжди забезпечує більше економічне зростання. Тому багато чого залежить і від ефективності використання інструментів бюджетно-податкової політики.

За теорією Дж. Кейнса, якщо метою фіскальної політики є подолання безробіття, то це обумовлює зростання державних витрат і скорочення податків, якщо ж – зниження інфляції, то необхідною є фіскальна політика, спрямована на скорочення державних витрат при зростанні податків. Ефективне поєднання першої й другої мети (скорочення рівня безробіття та інфляції) та інструментів їх досягнення (оптимальний рівень державних витрат та податків) неможливе і з макроекономічного погляду є суперечливим. Підтвердження цьому можна знайти у визначеннях понять стримуючої (обмежувальної) та стимулюючої фіскальної політики. Стримуюча (обмежувальна) фіскальна політика передбачає скорочення державних витрат та збільшення податків. Стимулююча фіскальна політика передбачає збільшення державних витрат та скорочення податків. Таким чином, подолання безробіття вимагає проведення стимулюючої фіскальної політики, а зниження інфляції – стримуючої фіскальної політики.

---

⁴Government Finance Statistics / Yearbook. – IMF, 2006.

⁵Монітор конкурентоспроможності. – 2006. – № 1. – С. 34–39.

⁶International Finance Statistics / Yearbook. – IMF, 2006.

Далі розрахуємо величину наявного валового національного доходу, який утворюється у секторі нефінансових корпорацій, використавши таку формулу⁷:

$$ВНД_n = ВНД + ЧППд + ЧВСстрах + ЧСдон + ЧПтр,$$

де *ВНД* – валовий національний дохід, *ЧППд* – чисті поточні податки на доходи, майно; *ЧВСстрах* – чисті внески на соціальне страхування; *ЧСдон* – чисті соціальні допомоги; *ЧПтр* – чисті поточні трансферти.

При цьому валовий національний дохід сектора нефінансових корпорацій складається з валового прибутку, змішаного доходу та чистих доходів від власності:

$$ВНД = ВП,ЗД + (Дотр - Дспл).$$

Валовий прибуток, змішаний дохід розраховується як різниця валової доданої вартості, оплати праці найманих працівників та податків, пов'язаних з виробництвом, мінус отримані субсидії:

$$ВП,ЗД = ВДВ - ОП - (Под - Суб).$$

Другий етап – використання доходу та нагромадження капіталу.

Динаміка показників, наведених у табл. 2, дає змогу зробити висновок про те, що внаслідок зміни акцентів бюджетно-податкової політики різко відбувається перерозподіл національного доходу. Так, валовий наявний дохід сектора нефінансових корпорацій зменшився порівняно з 2004 р. на 5,2 відсоткового пункту – до 9,2 % у 2005 р., хоча вже у 2006 р. він дещо зріс, у той час як відповідний показник сектора домогосподарств збільшився на 6,4 відсоткового пункту – до 66,2 % від всього доходу по економіці. Адекватних змін зазнали і заощадження: зменшилися на 10 відсоткових пунктів – до 36,5 %, та збільшилися на 11,5 відсоткового пункту – до 40,8 %. Однак уже в 2006 р. бюджетно-податкова політика сприяла відновленню структури перерозподілу наявних доходів між основними секторами економіки на користь реального сектора.

Погіршення фінансового стану підприємств корпоративного сектора змусило збільшувати обсяги запозичень для здійснення інвестиційної діяльності, у результаті їх чисті запозичення зросли до 47 млрд грн за 2006 р. проти 4,9 млрд грн у 2004 р. та 6,5 млрд грн у 2003 р. Це також позначилося й на зміні чистого багатства, яке у 2005 р. зросло, однак менше ніж у 2004 та 2003 рр. – на 3,7 млрд грн та 3,4 млрд грн відповідно. Але вже у 2006 р. зміна чистого багатства значно зросла – до 19,6 млрд грн.

У секторі домогосподарств виробляється близько 16 % від усієї ВДВ, яка створюється економікою України. Завдяки проведенню податкової політики щодо зниження податкового навантаження на доходи фізичних осіб у 2004 р. було введено єдину ставку оподаткування доходів фізичних осіб⁸, частка поточних податків на доходи та майно у валовій доданій вартості,

⁷ Савченко А.Г. Макроекономіка / А.Г. Савченко. – К. : КНЕУ, 2005. – С. 53.

⁸ Про податок з доходів фізичних осіб : закон України від 22.05.2003 № 889-IV.

Таблиця 2

Використання доходу та нагромадження капіталу у нефінансовому секторі економіки

Показник	2001		2002		2003		2004		2005		2006	
	млрд грн	% до всього по економіці	млрд грн	% до всього по економіці	млрд грн	% до всього по економіці	млрд грн	% до всього по економіці	млрд грн	% до всього по економіці	млрд грн	% до всього по економіці
Валовий наявний дохід*	31,5	15,1	29,1	12,5	36,4	13,2	51,0	14,4	41,4	9,2	53,4	9,7
Валове заощадження	31,5	60,2	29,1	46,4	36,4	49,0	51,0	46,5	41,4	36,5	53,4	42,1
Споживання основного капіталу (амортизація)	-27,2	79,3	-28,0	77,4	-30,3	77,8	-35,8	76,8	-39,5	78,2	-46,3	79,4
Чисті капітальні трансферти	2,2	-	1,9	-	3,4	-	-5,4	-	4,3	-	6,3	-
Зміна чистого багатства	6,5	36,2	3,0	11,4	9,6	27,1	9,9	15,6	6,2	9,9	13,5	19,6
Валове нагромадження	34,0	76,4	34,4	75,5	46,4	78,8	50,5	69,2	79,5	79,3	106,8	79,3
Чисте запозичення	-0,3	-	-3,4	-	-6,5	-	-4,9	-	-33,8	-	-47,0	-

* Валовий наявний дохід дорівнює валовому заощадженню, оскільки нефінансовий сектор не використовує свій дохід на кінцеве споживання.

Розраховано за даними статистичних бюлетенів "Національні рахунки України" за 2001–2006 рр.

створеній сектором, зменшилася вже у 2004 р. порівняно з 2003 р. на 6,8 відсоткового пункту. Це дало змогу істотно збільшити споживання та заощадження домогосподарств, що стали при цьому основним сектором, за рахунок якого збільшується національне багатство країни (табл. 3).

Навіть при тому, що домогосподарства володіють 66 % валового наявного доходу, важливішою для довгострокового розвитку держави є частка доходу, створеного у корпоративному секторі, оскільки національний дохід домогосподарств використовується ними в основному на споживання, а корпоративний сектор здійснює інвестиції в основний капітал.

Підсумовуючи викладене, можна дійти таких висновків.

Високий рівень податкового навантаження послаблює стимули до заощаджень та інвестування. Податки є найбільшим державним обмеженням, яке впливає на ефективність та розвиток виробництва. Якщо держава збільшуватиме податкове навантаження на реальний сектор (сектор нефінансових корпорацій), то можна втратити перспективу економічного зростання. Крім того, високий рівень оподаткування доходів громадян та значні обсяги нарахувань на фонд оплати праці спонукають роботодавців до переходу в тіньовий сектор економіки. Таким чином, високе податкове навантаження призводить до обмеження бази оподаткування, а отже, у перспективі – до скорочення надходжень до бюджету.

При цьому усі види оподаткування здійснюють стримуючий вплив на темпи економічного зростання, але сила їх фіскальної дії не є однаковою. Найнегативніше на поведінку економічних агентів щодо заощаджень, інвестування та пропозиції праці впливають *прямі податки* та нарахування на фонд оплати праці. *Непрямі податки* є нейтральнішими та менше позначаються на поведінці економічних агентів. Найбільш негативно на економічній активності позначаються податки на прибутки корпорацій. Це підтверджується і результатами досліджень, проведених вченими у частині реакції підприємств на різного роду податкові новації⁹.

Результати дослідження довели, що саме зниження ставки податку на прибуток підприємств має найкращий ефект. При цьому здійснюється помірний позитивний вплив на виробництво традиційної та освоєння нової продукції, а також зниження заборгованості. Водночас найсуттєвіші зрушення при зниженні ставки податку на прибуток спостерігаються в політиці підприємств у намірах щодо збільшення інвестицій в основні фонди, а отже переходу підприємств до інвестиційної стратегії розширення та диверсифікації виробництва. Зазначимо, що зниження ставки ПДВ також сприяє зростанню випуску традиційної продукції, але при цьому не помітно позитивного впливу на зростання інвестицій, а відтак не відбувається модернізації виробництва. Також важливе значення з позиції забезпечення зростання інвестицій має введення інвестиційної пільги або інвестиційної премії. Разом з тим введення інвестиційної премії має привабливіший вигляд внаслідок можливості вибору видів інвестицій в основний капітал та

⁹Симачев Ю. Некоторые особенности реакции промышленных предприятий на налоговые новации / Ю. Симачев / Московский центр Карнеги, 6 апр. 2004 г., Москва.

Таблиця 3

Утворення та використання доходу у секторі домогосподарств

Показник	2001		2002		2003		2004		2005		2006	
	млрд грн	% до всього по економіці	млрд грн	% до всього по економіці	млрд грн	% до всього по економіці	млрд грн	% до всього по економіці	млрд грн	% до всього по економіці	млрд грн	% до всього по економіці
Валова додана вартість	30,6	17,0	34,6	17,2	37,6	15,6	45,3	14,5	60,4	15,5	74,5	15,7
Чиста оплата праці найманих працівників	86,5	100	103,4	100	122,9	100	158,5	100	218,0	100	267,7	100
Чистий дохід від власності	4,1	—	5,0	—	5,8	—	6,5	—	7,5	—	5,5	—
Чисті податки, пов'язані з виробництвом та поточні податки на доходи, майно тощо	-9,6	42,3	-11,6	49,5	-14,5	47,9	-14,4	43,7	-18,8	42,4	-24,6	47,0
Чисті внески на соціальне страхування, соціальні допомоги та поточні трансферти	7,7	—	10,7	—	11,3	—	16,7	—	31,7	—	41,0	—
Валовий наявний дохід	119,5	57,3	142,1	61,0	163,1	59,1	212,6	59,8	298,8	66,2	364,1	66,0
Кінцеві споживчі витрати	112,3	71,8	124,6	73,1	146,3	72,6	180,4	73,5	252,6	74,8	319,4	75,2
Валове заощадження	7,2	13,8	17,5	27,9	16,8	22,5	32,2	29,3	46,2	40,8	44,7	35,2

Закінчення табл. 3

Показник	2001		2002		2003		2004		2005		2006	
	млрд грн	% до всього по економіці	млрд грн	% до всього по економіці	млрд грн	% до всього по економіці	млрд грн	% до всього по економіці	млрд грн	% до всього по економіці	млрд грн	% до всього по економіці
Споживання основного капіталу (амортизація)	-0,4	1,2	-0,4	1,2	-0,5	1,2	-0,6	1,2	-0,6	1,1	-0,5	0,8
Чисті капітальні трансферти	0,1	-	0,6	-	0,6	-	0,9	-	1,0	-	1,3	-
Зміна чистого багатства	6,9	38,2	17,7	66,5	16,8	47,4	32,5	51,4	46,7	74,3	45,5	66,2
Валове нагромадження	3,9	8,7	3,5	7,7	2,7	4,6	4,7	6,4	6,0	6,0	8,9	6,6
Чисте кредитування	3,4	-	14,6	-	14,6	-	28,4	-	41,2	-	37,0	-

Розраховано за даними статистичних бюлетенів "Національні рахунки України" за 2001–2006 рр.

достатньої ефективності для стимулювання підприємств в освоєнні виробництва нової продукції.

Проте однозначно стверджувати стосовно впливу розміру податків на темпи економічного зростання не варто, оскільки стимулюючий ефект податків не можна розглядати без одночасного врахування зв'язку між дохідною та видатковою частинами бюджету. Як свідчить теорія, вплив податків на зростання є безперечно негативним лише у разі, коли державні видатки витрачаються повністю непродуктивно.

Отже, для ефективного перерозподілу національного доходу в економіці України серед інституційних секторів необхідно проводити державну політику, спрямовану зокрема на:

- реформування податкової системи України за чітко визначеними напрямками, реалізація яких сприятиме забезпеченню сталого економічного зростання на основі інвестиційної політики, збільшенню податкових надходжень до бюджету та державних цільових фондів. Це насамперед стосується зниження податкових ставок на податок на прибуток (до 20 %) для підприємств, що свій прибуток інвестували у придбання нових основних засобів, ведення єдиного соціального внеску (25 %), у межах якого варто започаткувати медичне страхування, введення податку на майно, зростання рентних платежів за видобування корисних копалин. Крім того, потрібно змінити власне структуру податків із підвищенням частки непрямих податків та покращити їх адміністрування;
- проведення бюджетної реформи з метою посилення прозорості та ефективності державних витрат, впровадження в економічну практику методології оцінки ефективності використання державних фінансових ресурсів у різних сферах;
- підвищення заробітної плати адекватно зростанню продуктивності праці. Слід також забезпечити відповідно до проведення стимулюючої податкової політики зростання частки валового прибутку у ВВП, оскільки на сьогодні ці пропорції порушені.

Література

1. Про податок з доходів фізичних осіб : закон України від 22.05.2003 № 889-IV.
2. Про затвердження Класифікації інституційних секторів економіки України : наказ Державного комітету статистики України від 18.04.2005 № 96.
3. Про Всеукраїнський перепис населення : закон України від 19.10.2000 № 2058-III.
4. *Василик О. Д.* Бюджетна система України: підручник / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. – К. : ЦНЛ, 2004. – 544 с.
5. *Савченко А. Г.* Макроекономіка: підручник / А. Г. Савченко. – К. : КНЕУ, 2005. – 441 с.
6. *Савченко А. Г.* Макроекономічна політика: навч. посіб. / А. Г. Савченко. – К. : КНЕУ, 2001. – 195 с.
7. *Чугунов І. Я.* Теоретичні основи системи бюджетного регулювання: навч. посіб. / Чугунов І. Я. – К. : НДФІ, 2005. – 259 с.
8. *Гончарук А. Г.* Вплив бюджетної політики на розвиток національної економіки / А. Г. Гончарук // *Фінанси України*. – 2006. – № 12. – С. 33–39.

9. *Даниленко А.* Особливості формування фінансів реального сектора України / А. Даниленко // *Економіка України*. – 2006. – № 6. – С. 20–30.
10. *Мельник В. М.* Обмежувальна та стимулювальна роль податків / *В. М. Мельник* // *Фінанси України*. – 2006. – № 2. – С. 31–37.
11. *Мельничук В. Г.* Стан та основні тенденції розвитку фінансів в інституційних секторах економіки України / *В. Г. Мельничук* // *Фінанси України*. – 2006. – № 9. – С. 105–116.
12. *Огонь Ц. Г.* Бюджет в умовах макроекономічного розвитку України / *Ц. Г. Огонь* // *Актуальні проблеми економіки*. – 2004. – № 5. – С. 25–33.
13. *Полозенко Д. В.* Бюджет-2005 – новий етап соціального розвитку / *Д. В. Полозенко* // *Фінанси України*. – 2005. – № 11. – С. 25–31.
14. Монітор конкурентоспроможності. – 2006. – № 1. – С. 34–39.
15. *Симачев Ю.* Некоторые особенности реакции промышленных предприятий на налоговые новации / *Ю. Симачев* / Московский центр Карнеги, 6 апр. 2004 г., Москва.
16. *Government Finance Statistics / Yearbook*. – IMF, 2006.
17. *International Finance Statistics / Yearbook*. – IMF, 2006.